

HAHNER PÉTER

EURÓPA ÖNGYILKOSSÁGOT KÖVET EL?

Douglas Murray: *The Strange Death of Europe. Immigration, Identity, Islam*. Bloomsbury, London – New York, 2017, 336 oldal

Aligha van olyan társadalmi jelenség, amely a 21. század második évtizedében jobban megosztaná az európai és vele a magyar társadalmat, mint a bevándorlás. E problémát elemzi Douglas Murray, a *The Spectator* társszerkesztőjének könyve, amely azonnal felkerült a bestsellerlistákra. Egyes fejezetei riportok: a szerző beutazta Európát, járt a bevándorlók táboraiban, s számtalan politikussal, határőrrel és önkéntes segítővel tárgyalt. Más fejezetei történelmi áttekintések vagy elméleti fejtegetések. A könyv elején ezt olvashatjuk: „Európa öngyilkosságot követ el. Vagy legalábbis a vezetői az öngyilkosság mellett határoztak. Az természetesen más kérdés, hogy az európai nép elfogadja-e ezt [...] A ma élő európaiak többségének életében Európa megszűnik Európa lenni, és Európa népei elveszítik az egyetlen helyet a világon, amelyet otthonnak kell neveznünk.”

Az első fejezetekben bemutatja, hogyan jutott el Nyugat-Európa odáig, hogy a 2012-ben közzétett népszámlálás szerint London lakosságának mindössze 44,9%-a vallotta „fehér britnek” magát. (Ráadásul Wales és Anglia iszlám vallású népessége 1,5 milliőről 2,7 millióra gyarapodott, amihez hozzá kellene adni a legalább egymillió be nem jelentett, illegális bevándorlót.) A bevándorlás már a II. világháború után felerősödött. Aki rábólintott, az a befogadókészség, nyitottság és tolerancia mellett foglalt állást, aki viszont a problémákra is felhívta a figyelmet, az intolerancia, xenofóbia vagy éppen a leplezett rasszizmus vádját vonta magára. „Pedig ha el is hisszük, ahogy legtöbbször teszik, hogy némi bevándorlás jó dolog, s egy országot érdekesebbé tesz, ebből nem következik, hogy több bevándorlás még jobb dolog. Az sem következik belőle, hogy – bármilyen előnyei is vannak – ne lennének hátrányai, amelyekről ugyanolyan nyíltan kellene beszélnünk, anélkül, hogy magunkra vonnánk a rosszindulat vádját” (28).

Murray sorra veszi azokat az érveket, amelyekkel a bevándorlás támogatói meg szokták nyugtatni honfitársaikat. A bevándorlók gazdagítják a célszülőket? Az Európai Gazdasági Térségből érkező, magas iskolázottságú bevándorlók valóban több adót fizettek be Nagy-Britanniában, mint amennyi segínyt kaptak. Csakhogy a bevándorlók túlnyomó többsége nem ebből a térségből érkezett, és 1995 és 2011 között 95 milliárd fonttal több segélyben részesültek, mint amennyi adót befizettek (42). A népesség csökkenése és elöregedése miatt lenne szükség bevándorlókra? Az elöregedés csak annyit jelent, hogy megnőtt a várható élettartam, ami távrolról sem oly nagy probléma, amilyennek feltüntetik. (Arról pedig gyakran megfeledkeznek, hogy a bevándorlók is öregednek.) Ha pedig bármely államot aggasztja a népesség csökkenése, jobban tenné, ha serkentené a gyermekvállalási kedvet, mielőtt új népességet „importál”, kiváltva ezzel számtalan, előre megjósolhatatlan problémát. Sokan érvelnek úgy, hogy ha a bevándorlás anyagilag nem gazdagít egy országot, kulturális értelemben nagyon

is gazdagítja, színesebbé, érdekesebbé teszi. Murray joggal hívja fel a figyelmet arra, hogy a diverzitás, a sokszínűség ünneplése közepette „a legnagyobb ironia az marad, hogy az emberek kizárólag egyetlen kultúrát nem hajlandók ünnepelni: azt a kultúrát, amely ezt a sokszínűséget lehetővé tette” – vagyis az európai (29). Mintha a világ többi részének egyáltalán nem lenne szüksége tömeges bevándorlásra, kizárólag az európainak. A sokszínűség szószólói szívesen megfedkeznek arról, hogy a legtöbb kultúrának nemcsak vonzó és másokat gazdagító sajátosságai vannak, hanem kevésbé vonzó jellegzetességei is. Bizonyos társadalmak tagjai például jóval kevésbé liberális nézeteket vallanak az európaiak többségénél a vallásszabadságról, a női egyenjogúságról vagy a szexuális kisebbségek jogairól. „Egyes bevándorló közösségek homoszexualitásról vallott nézetei csak néhány nemzedékkel maradtak le az európaiak nézeteitől, a nőkről vallott nézeteik viszont minimum néhány évszázaddal” (54). És vajon meddig tart a sokszínűség? London bizonyos negyedeiben már alig maradt fehér brit, s így azok egyre egyszínűbbek lettek.

Egyesek szerint a folyamat megállíthatatlan, a népvándorlás elkerülhetetlen, hiszen a szegények mindig is a gazdagabb országokba vándoroltak. Japán példája azonban azt bizonyítja, hogy ha egy rendkívül gazdag ország el akarja kerülni a tömeges bevándorlást, még a mi „globalizált” korunkban is megteheti – anélkül, hogy a többi állam különösebben kárthatná ezért. Kína, a világ második legnagyobb nemzetgazdasága sem vált célországgá a bevándorlók számára. Ők ugyanis tisztában vannak azzal, hogy az európai jóléti államokba a legkönnyebb beutazni, akik egyszer bejutottak, nagy valószínűséggel bent is maradhatnak. Ráadásul bármeddig tart is a beilleszkedés, több juttatásban részesülnek és szélesebb körű jogokat élvezhetnek, mint hazájukban.

A legsúlyosabb érv úgy hangzik, hogy a bevándorlók tulajdonképpen menekültek, akiknek az élete veszélyben forog, ezért embertelen dolog lenne nem befogadni őket. Csakhogy egy 2016-os interjúban Frans Timmermans, az Európai Bizottság alelnöke is elismerte, hogy az előző évben érkezetteknek legalább 60 százaléka gazdasági migráns volt, s több észak-afrikai, békés országból érkezőnek semmi joga sem volt menekültstátuszért folyamodni (203).

A szerző bemutatja, milyen az élet az általa meglátogatott menekülttáborokban, s milyen „húzó tényezők” miatt indultak útnak lakói – akik 80 százalékban fiatal férfiak, személyi igazolványok nélkül érkeztek, s azt tervezik, családtagjaikat is maguk után hozzadják. Részletesen elemzi Angela Merkel nyilatkozatainak és a 2015-ben tengerbe fulladt Aylan Kurdi szomorú sorsának jelentőségét a bevándorlás felgyorsításában. A hároméves gyermeket a biztonságos Törökországból indította útnak fizetett állással rendelkező szíriai apja, holttestét nem európai, hanem török parton vetette partra a tenger, s az arab világ, melyből a kisfiú származott, teljesen közömbös maradt a tragédia iránt. Európában viszont „a fej és a szív, a gyakorlatiasság és az érzelem összecsapásában egy döntő pillanatban a szív kerekedett felül. A fénykép lehetetlenné tette, hogy szembeszálljanak Merkel Európába irányuló, nyitott kapuk politikájával [...] Aki ellenezte ezt, érzéketlennek tűnt a gyermekek pusztulása iránt” (82). Merkel és kollégái úgy döntöttek, hogy a válságra az egyetlen civilizált válasz az összes menekülő befogadása – „de e nagylelkű gesztussal mind a vízen átkelt nép, mind az őket befogadni kívánó kontinens számára csak az út első szakaszát könnyítették meg” (93).

A multikulturalizmus eszméje, vagyis az az elképzelés, hogy egymástól élesen különböző kultúrájú közösségek harmonikusan élhetnek egymás mellett, azonos törvényeknek és normáknak alávetve, az elmúlt években megvalósíthatatlannak bizonyult. Kenan Malik, a rasszizmus, pluralizmus és multikulturalizmus brit szakértőjének elemzése szerint az egymástól sok szempontból különböző brit, német és francia kisebbségpolitika ugyanahhoz az eredményhez vezetett: a különböző kultúrájú közösségek elkülönüléséhez és ellenségességének megnövekedéséhez.¹ Ahelyett, hogy a társadalmak szín- és identitás-vakká váltak volna, felerősödtek a különböző identitású csoportok ellentétei. Ennek következtében egyre többen érzik úgy, hogy az európaiak túl sokat, a bevándorlók pedig túl keveset adtak fel hagyományaikból. Több nyugati országban az európai civilizáció alapjainak megkérdőjelezésére is sor került. Hollandiában Piet Hein Donner igazságügy-miniszter 2004-ben az iszlám közösség megnyugtatása céljából felvetette a szentségtörés régi törvényeinek bevezetését. Lise Bergh, a svéd kormány parlamenti államtitkára 2005-ben arra az újságírói kérdésre, hogy a svéd kultúra nem érdemel-e védelmet, ezt a választ adta: „Nos, hát mi a svéd kultúra? Azt hiszem ezzel meg is válaszoltam a kérdést.” Samuel Huntingtonnak lett volna igaza, aki szerint a multikulturalizmus lényegileg Európa-ellenes civilizáció? „Tolerálhatják-e a liberális társadalmak az intoleranciát?” – teszi fel a kérdést Murray is. – „Vajon túl liberálissá váltak társadalmaink, s a folyamat során engedélyezték a liberalizmus-ellenesség felvirágzását?” (103)

Egyetlen nyugat-európai országnak sem sikerült asszimilálnia az elmúlt években érkező, iszlám vallású bevándorlóit. Politikusaik viszont nem hajlandók beismerni kudarcukat: azt, hogy alábecsülték mind a bevándorlók számát, mind hazájuk képességét az integrációjukra. Ki gondolta volna negyven éve, hogy a 21. század elején Európában a blaszfémia büntethetőségéről fognak vitatkozni, s hogy írókat rendőri védelemben kell részesíteni? Hogy a Brit Orvosszövetség jelentése szerint 2006-ban Nagy-Britanniában 74 000 nőt vetettek alá nemiszerve megcsonkításának? Hogy Franciaországban egy éven belül (2013–14) kétszeresére nő az ismert antiszemita merényletek száma, s hogy berlini utcákon mohamedán csoportok követelik a zsidók elpusztítását? Hogy 2015-ben Lesotho után Svédországban kerül sor a legtöbb nemi erőszakra?

Murray ismerteti a „Kasszandrák” sorsát, Pim Fortuynét, Theo van Goghét, Ayaan Hirsi Aliét, Oriana Fallaciét, akik figyelmeztettek az iszlám bevándorlás veszedelmes következményeire. „Valamennyit figyelmen kívül hagyták, megrágalmazták, elbocsátották, vád alá helyezték vagy meggyilkolták [...] A vezető politikusok és a média nagy része a 2000-es években is csak annyit tett, hogy megpróbálta meggyőzni az európaiakat: azok az igazi gyújtogatók, akik felhívják a figyelmet a tűzre. A hangjukat felemelőket erőszakkal, megfélemlítéssel vagy a bíróságok segítségével olyannyira sikerült elnémítani, hogy a Rushdie-eset után három évtizeddel szinte senki sem akad Európában, aki egy regény megírásával, egy dal komponálásával vagy egyetlen rajzzal is ki merné hívni maga ellen a muzulmánok haragját. Éppen ellenkezőleg: a politikusok és mindenki más is egymással versengve bizonygatja, mennyire rajong az iszlámért” (152). Jacqui Smith akkori brit belügyminiszter egy 2007-ben hithű mohamedánok által elkövetett merényletkísérletről megállapította, hogy mivel az iszlám a béke vallása, az

¹ Kenan MALIK: *The Failure of Multiculturalism*, Foreign Affairs 2015. március–április, 21–32.

efféle tetteket „iszlám-ellenes tevékenységnek” kellene elnevezni. A politikusok és újságírók makacsul nem vesznek tudomást arról a tényről, hogy az iszlámon belül ezer éve valamennyi mérsékelt irányzat kudarcot vallott, s nem sikerült mérsékelniük az agresszív fundamentalisták befolyását.

Murray azt a kérdést is felteszi, hogy vajon miért csak Európa érzi kötelességének egyre több bevándorló befogadását. Fahad al-Shalami kuvaiti tisztviselő például nyugodtan elmagyarázta Aylan Kurdi halála előtt pár hónappal egy francia televíziócsatornán, hogy „Kuvait és a Perzsa-öböl országai túl drágák, nem valók menekülteknek” (158). Európa nyugati társadalmait viszont a jelek szerint büntudat gyötri. 2015-ben a németek nemcsak üdvözölték, hanem kifejezetten megünnepelték a bevándorlókat, mintha sajátos jóvátételnek tekintenék a gesztusokat azért, ami 1930-as és 1940-es években történt. „Mintha Európában egyáltalán nem lenne más választása, mint hogy befogadjon mindenkit, aki jönni akar. Aki nem így tesz, az náci” (162).

A korábbi korszakok történelmi „bűneiért” való felelősség vállalását Murray speciális európai és amerikai mániának, olcsó politikai gesztusnak nevezi, mellyel a politikusok nagylelkűségüket és saját makulátlanságukat hangsúlyozhatják. A hazafiasság szégyenérzettel való felváltásának azonban veszedelmes következményei lehetnek. „Egy ország, amely azt hiszi, hogy csak rosszat tett, vagy valami rettenetes bűnt követett el a múltban, olyan orszaggá válhat, amely kételkedni kezd abban, hogy valaha is elkövethet valami jót [...] Az eredendő bűn eszméjének beültetése egy nemzetbe a legjobb módszer az önbizalom elpusztítására. Egy nemzeti eredendő bűn arra utal, hogy nem is tehetsz jót, mert minden eleve rohadt” (169). Bár valamennyi nemzet, nép, vallás és faj követett el szörnyűségeket történelme folyamán, e büntudat csak az európaiakat gyötri. „Az európai liberális társadalmak az első társadalmak az emberi történelemben, amelyek egy támadás hatására azt kérdik, hogy mivel érdemelték ki [...] A legtöbb nép nem akar büntudatot érezni, nem akarja, hogy más népek bűnösnek nevezék, legkevésbé azok, amelyek ellenségesek vele szemben. Csak a modern európaiakat tölti el boldogsággal az öngyűlölet a szadisták nemzetközi piacterén” (176).

Hazánkról a kötet 11. fejezetében esik szó: „Más államokkal együtt a német kancellár és az Európai Unió vezetői Magyarországra zúdították bírálataikat, mert állítólag visszahátrált nemzeti határaihoz. Csakhogy az ország jelentős nyomás alá került, amelyről nem tehetett [...] Magyarország úgy látta, hogy a [bevándorlókat átengedő] görögök egyszerűen nem tartották be a schengeni egyezményt és az EU törvényeit [...] Kizárólag többszáz kilométeres kerítéssel tudott gátat vetni az áradatnak” (182–183). Murray elismeri, hogy a magyarok kétharmada szerint kormányuk helyesen teszi, hogy nem fogadja el a Brüsszelben és Berlinben kialakított kvótákat, s megemlíti „Magyarország egyik leghíresebb fiát”, Soros Györgyöt is, aki hatalmas összegekkel támogatta az „ellenállást az európai határrendszerrel szemben”. Idézi Orbán Viktor és Soros György 2015-ös vitáját, melyben az utóbbi azzal vádolta a magyar miniszterelnököt, hogy „aláássa” az európai értékeket. Murray ehhez csak ennyit fűz hozzá: „A párbeszéd véget ért, mielőtt bárki megkérdezte volna Sorostól, hogy vajon meddig maradhatnak fenn ezek az európai értékek, ha Európába bárki bevándorolhat a világ minden tájáról” (185). Később a szerző egyetértően idézi fel Orbán 2016. március 15-én tartott beszédét a bevándorlásról (229–230).

Murray elemzi, hogyan kerülük meg a nyugat-európai kormányok a bevándorlás okozta nagyobb problémákat, olyan csekély jelentőségű kérdésekkel foglalkozva, mint bizonyos viseletek betiltása, s hogyan próbálták éveken keresztül eltitkolni a bevándorlók által elkövetett szexuális bűncselekményeket. „Németországban 2016-ban, akárcsak a 2000-es évek Nagy-Britanniájában, a bűnelkövetők származása azonosításának következményeitől való félelem volt az elsődleges a rendőri szervek számára, s nem a munkájuk végzése” (197). A hatóságok főleg azt próbálták elhallgatni, hogy az úgynevezett „radikalizálódás” egyetlen vallási közösséghez köthető, s e közösség növekedésével a „radikalizálódás” is növekedik. „Pedig mégiscsak lehetett valami oka annak, hogy a legnagyobb mohamedán közösséggel rendelkező ország – Franciaország – szenvedte el a »radikálisok« legtöbb támadását, míg például Szlovákiában nem került sor ilyesmire” (199). Több terrorista bőkezű segélyezésben is részesült. Salah Abdeslam, a 2015 novemberében százharminc ember halálát eredményező párizsi merényletek egyik résztvevője 19 000 euró munkanélküli segélyt kapott a támadások előtti hónapokban. „Az utolsó juttatást csak hetekkel korábban vette fel, s ezzel a történelemben elsőként az európai társadalmak fizettek azért, hogy megtámadják őket” (204).

Könyve utolsó harmadában Murray arra keresi a választ, hogy vajon miért bizonyult képtelennek Nyugat-Európa értékeinek hatékony védelmére. Ezt sajátos „kifáradással” magyarázza: az európai értékek alapját képező keresztény vallás visszaszorulásával, majd a 20. századi, „tökéletes” politikai rendszerek létrehozására irányuló kísérletek csődjével. „Maradt még ugyan néhány igazhitű, mint a brit történész, Eric Hobsbawm, a világ azonban hitetlenséggel reagál az olyan személyekre, akik holttestek halmán állva azt bizonygatják, hogy még néhány halott árán az egész dolgot rendbe hozhatják” (218). Mivel a „szekuláris próféták” George Bernard Shaw-tól Jean-Paul Sartre-ig koruk legszörnyűbb rendszerei apologétáinak bizonyultak, a náciizmus hipernacionalizmusa pedig a hazafiasság érzését is kompromittálta, sokan úgy érezhetik, hogy „minden, amihez az európaiak hozzáérttek, porrá omlott [...] Talán nem lettünk abszolút cinikusok, de mélyen gyanakvókká váltunk minden igazság iránt” (221–222). A kétség és bizalmatlanság kultúrája pedig aligha gyakorol vonzerőt a más kultúrákból érkezőkre. Miért akarnának európaiakká válni a bevándorlók, ha maguk az európaiak sem biztosak abban, hogy európaiak akarnak maradni?

Murray hangsúlyozza, hogy Kelet-Európában más a helyzet. Az itt élő emberek nem érzik úgy, hogy a világ összes problémáját ők okozták, itt nem indult meg tömeges bevándorlás a világháború után, és erősebb maradt a nemzeti összetartozás érzése. Vagy talán egyszerűen csak látják, hogy mi történt Nyugat-Európában, és nem kérnek belőle. Már tapasztalatokat szereztek a történelem tragikus lehetőségeiről: arról, hogy mindent elveszíthetnek rövid időn belül, és csak rendkívül nehezen szerezhetnek ebből vissza valamit. „Az iszlámnak nincs helye Szlovákiában – jelentette ki ezért Robert Fico. – A migránsok megváltoztatják országunk jellegét. Mi nem akarjuk megváltoztatni ennek az országnak a jellegét” (230).

A szerző felhívja a figyelmet arra a furcsa tényre is, hogy minél jobban visszaszorulnak a valódi fasiszta törekvések Európában, annál gyakoribbá vált a fasiszmussal való vádaskodás. „A fasiszták iránti igény messze meghaladja a kínálatot.” Politikailag pedig ugyanolyan hasznosnak bizonyult fasisztának bélyegezni egy-egy csoportot, mint rasszistának. „Olcsó megoldás, amely kizárólag politikai és személyes előnyökkel járhat” (242). Olykor egy egész népet is

rasszistának bélyegeznek, ha nem támogatja politikusai törekvéseit. Erre pedig sokszor sor kerül, hiszen egyre nagyobb a szakadék a bevándorlást lezárni kívánó nyugat-európai társadalmak törekvései és politikusaik céljai között. Németországban „még a lakosság külföldön született részének is csak 41%-a kívánja a tömeges bevándorlás folytatódását, 28 százalékka pedig teljesen megállítaná. Más szavakkal Merkel még a migránsok körében is elveszítette migrációs politikájának támogatottságát” (256).

A kötet végén Murray sorra veszi, milyen sikerebb megoldásokhoz lehetett volna folyamodni az elmúlt évtizedek során, majd ismerteti a lehetséges fejleményeket. Egy gazdasági fellendülés csökkentheti az Európába irányuló bevándorlást. Ha a bevándorlás folytatódik, Európa őshonos lakosai egyre kisebb százalékát alkotják majd a népességnek. „Bár ez az Európa-csónak sokakat kimentett a tengerből, van egy pont – ha túl sok embert, túl gyorsan vagy túlságosan rossz szándékúakat vettünk fel –, amikor felborítjuk az egyetlen csónakot, amellyel mi, európaiak rendelkezünk” (311). Oroszország és Kelet-Európa államai valószínűleg megőrzik majd nemzeti sajátosságaikat, Nyugat-Európában azonban (főleg a nagyvárosokban) nemzetközi társadalmak alakulnak ki, amelyek számtalan nemzetközi problémát „importálhatnak”. A kötet utolsó mondatai a mai nyugat-európai politikusokat bírálják: „Az európai kontinens nemcsak változik napról napra, de már el is veszítette a változásra adható békés válasz lehetőségét. Egy teljes politikai osztály képtelennek bizonyult felfogni, hogy sokan, akik Európában élünk, szeretjük Európánkat. Nem akarjuk, hogy politikusaink gyengeség, önutálat, rosszindulat, fáradtság vagy figyelmetlenség következtében otthonunkat egész más hellyé alakítsák át” (320). A szerző Edmund Burke-öt idézi, aki már a 18. században megfogalmazta: világunkat nem alakíthatjuk át kényünk-kedvünk szerint, hanem felelősséggel tartozunk érte mind őseink, mind utódaink előtt.

A könyv természetesen megosztotta a kritikusokat is. A *The Guardian* recenzense szerint a szerző „a középosztály számára is fogyasztható xenofóbiát” kínál fel, a *National Review* azonban „igazi liberális értelmiséginek” nevezi Murrayt, aki nem tartva tiszteletben a tabukat, minden atavizmustól és rosszindulattól mentesen elemzi az elmúlt évtizedek, s főleg az elmúlt pár év nyugat-európai eseményeit. Jó lenne, ha a kötet magyar fordításban is megjelenne, hogy szélesebb körök is megismerkedhessenek a szerző érveivel.